

Τ
Α
Κ
Λ
Α
Σ
Ι
Κ
Α

Φρανκενστάιν

ΜΕΡΙ ΣΕΛΕΥ.

Μετάφραση: Κατερίνα Σχινά
Επιμέτρο: Τζόις Κάρολ Οουτς

ΣΕΙΡΑ: ΤΑ ΚΛΑΣΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: Ηλίας Μαγκλίνης

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Φράνκενσταϊν**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Frankenstein, or the Modern Prometheus

Από το Project Gutenberg, 2008

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Mary Shelley

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κατερίνα Σχινά

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Τσίρης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουκωτά

© Επιμέτρου: Joyce Carol Oates, *Critical Inquiry*, 10 (1984), <https://knarf.english.upenn.edu>

© Εικόνες εξωφύλλου: egluteskarota/Shutterstock

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2019

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2800-0

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2801-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΜΕΡΙ ΣΕΛΕΪ

Φράνκενσταϊν

Μετάφραση: Κατερίνα Σχινά

Επίμετρο: Τζόις Κάρολ Όουτς

Όλες οι μεταφράσεις των ποιημάτων (αποσπάσματα) και οι υποσέλιδες σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς, Παρεκτός και σημαίνεται διαφορετικά, οι υποσέλιδες σημειώσεις στο Επίμετρο είναι της Τζόις Κάρολ Όουτς.

Τ Α Κ Λ Α Σ Ι Κ Α

Κάποτε ρώτησαν τον μεγάλο βιολοντσελίστα Πάμπλο Καζάλς αν θα μπορούσε να φανταστεί τη ζωή του ακούγοντας μόνο Μπαχ. «Όχι, δεν μπορώ να φανταστώ τη ζωή μου μόνο με τον Μπαχ», αποκρίθηκε. «Ωστόσο, δεν μπορώ να φανταστώ τη ζωή μου χωρίς τον Μπαχ».

Αυτό είναι το πνεύμα που πρεσβεύουν τα βιβλία της σειράς που κρατάτε στα χέρια σας: πως όσο κι αν περιπλανηθούμε ως αναγνώστες, υπάρχει μια ζωτική, αρχέγονη πηγή από την οποία δε θα πάψουμε να αντλούμε απόλαυση. Και αυτή η πηγή είναι το κλασικό – εν προκειμένω, η κλασική λογοτεχνία, οι μεγάλοι κλασικοί συγγραφείς.

Άραγε, το κλασικό μπορεί να είναι σέξι, για να χρησιμοποιήσουμε τη φρασεολογία του συρμού; Φυσικά και μπορεί! Τι σημαίνει όμως «κλασικό» – και τι επίσης σημαίνει «σέξι»; Λοιπόν, το κλασικό συμβολίζει το αιώνιο μέσα μας. Το κλασικό είναι πατρίδα, είναι φωλιά, είναι η εστία στην οποία πάντοτε επιστρέφουμε. Είναι αφετηρία και προορισμός ταυτόχρονα.

Το κλασικό όμως δεν είναι μουσειακό είδος, δεν είναι μαυσωλείο· αντίθετα, είναι ζωντανή, ρέουσα ύλη, πνευματική βιταμίνη, ελιξίριο ζωής. Γι' αυτό είναι και σέξι. Δηλαδή; Μα το αέναα ερεθιστικό, το λοξό, το ατμοσφαιρικό, το υγρό και παλλόμενο, ψίθυρος και κραυγή μαζί, αφρισμένο κύμα και γαλήνια θάλασσα συνάμα.

Η σειρά ΤΑ ΚΛΑΣΙΚΑ, με νέες, σύγχρονες μεταφράσεις, κατατοπιστικά εισαγωγικά σημειώματα και επιλεγμένα επίμετρα, φιλοδοξεί να αναδείξει την ανάγνωση ως μια τέχνη της απόλαυσης. Διότι το κλασικό είναι πρόκληση και ίντριγκα μαζί.

Ηλίας Μαγκλίνης

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΕΡΙ ΣΕΛΕΪ.....	17
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ Π. ΜΠ. ΣΕΛΕΪ.....	27
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.....	31
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.....	36
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.....	42
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.....	44
Κεφάλαιο 1.....	55
Κεφάλαιο 2.....	63
Κεφάλαιο 3.....	73
Κεφάλαιο 4.....	84
Κεφάλαιο 5.....	94
Κεφάλαιο 6.....	103
Κεφάλαιο 7.....	114
Κεφάλαιο 8.....	128
Κεφάλαιο 9.....	140
Κεφάλαιο 10.....	149
Κεφάλαιο 11.....	158
Κεφάλαιο 12.....	168
Κεφάλαιο 13.....	176
Κεφάλαιο 14.....	185

Κεφάλαιο 15.....	192
Κεφάλαιο 16.....	204
Κεφάλαιο 17.....	216
Κεφάλαιο 18.....	223
Κεφάλαιο 19.....	234
Κεφάλαιο 20	244
Κεφάλαιο 21.....	257
Κεφάλαιο 22	271
Κεφάλαιο 23	284
Κεφάλαιο 24	294

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Τζόις Κάρολ Όουτς:

«Ο εκπεσών άγγελος του Φράνκενσταϊν».....	325
---	-----

Μήπως σου ζήτησα, Δημιουργέ, απ' τον πηλό μου
άνθρωπο να με πλάσεις; Μήπως εγώ σε ικέτεψα
απ' το σκοτάδι να με βγάλεις;

Τζον Μίλτον, *Ο απολεσθείς παράδεισος*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Είναι σίγουρα ένα από τα πλέον μεταφρασμένα μυθιστορήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας: γέννησε κινηματογραφικές ταινίες, θεατρικά έργα, διασκευάστηκε, παρωδήθηκε, αναλύθηκε – από κοινωνιολογική, ψυχαναλυτική, επιστημονική, ακόμη και πολιτική σκοπιά– και εξακολουθεί να φλογίζει τη φαντασία των αναγνωστών του ανά τον κόσμο. Η ίδια η ιστορία της συγγραφής του είναι συναρπαστική, αν και όχι όσο το μυθιστόρημα το ίδιο, και δε θα την επαναλάβω, αφού την αφηγείται σπαρταριστά η ίδια η Μέρι Σέλεϊ στον πρόλογο του ανά χειράς βιβλίου, τον οποίο και έγραψε με την ευκαιρία της δεύτερης έκδοσής του, το 1831. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η πρώτη έκδοση του μυθιστορήματος, το 1818, κυκλοφόρησε σε μόλις πεντακόσια αντίτυπα, και η διάδοσή του στο ευρύ κοινό έγινε μέσω του θεάτρου. Μόλις τον Ιούλιο του 1823 παρουσιάστηκε στο Λονδίνο μια διασκευή του με τίτλο *Presumption, or The Fate of Frankenstein* (Θρασύτητα, ή Η μοίρα του Φράνκενσταϊν), την οποία υπέγραφε ο Ρίτσαρντ Μπρίνσλεϊ Πικ, ενώ ακολούθησαν μεταξύ 1823 και 1827 πέντε ακόμη διασκευές –μία από τις οποίες θεωρείται αρκετά ενδιαφέρουσα: το έργο του Χένρι Μ. Μίλνερ *The Man and the Monster, or The Fate of Frankenstein* (Ο άνθρωπος και το τέρας, ή Η μοίρα του Φράνκενσταϊν, 1826)–, ταξιδεύοντας τον Φράνκενσταϊν στο Παρίσι, το Βερολίνο και, τέλος, στη Νέα Υόρκη. Και η συγγραφέας, είκοσι έξι

ετών πια και χήρα του Π. Μπ. Σέλεϊ (ο ποιητής είχε πνιγεί στην Ιταλία έναν μόλις χρόνο πριν, το 1822), θα παρακολουθήσει την παράσταση του *Presumption* από την πλατεία του Opera House, θα εκπλαγεί από την ανταπόκριση στο κοινό, και θα επαναλάβει τη φράση με την οποία είχε σχολιάσει την απροσδόκητη επιτυχία της ποιητικής του σύνθεσης «Childe Harold's Pilgrimage» ο φίλος της, Λόρδος Μπάιρον: «Κοίτα να δεις! Ξύπνησα και βρέθηκα να είμαι διάσημη!»

Ωστόσο, το βιβλίο δεν έγινε θετικά δεκτό όταν πρωτοεκδόθηκε, «αθόρυβα και ανώνυμα», τον Μάρτιο του 1818 από τους Lackington & Co. Ο διάσημος εκδότης του Μπάιρον, Τζον Μάρεϊ, το είχε ήδη απορρίψει. Οι ελάχιστοι που μπήκαν στον κόπο να το παρουσιάσουν θεώρησαν ότι το είχε γράψει ο πατέρας της Μέρι, ο διαβόητος αναρχικός φιλόσοφος Γουίλιαμ Γκόντγουιν, ή, ίσως, ο σύζυγος της Μέρι, εξίσου άθεος, αλλά ποιητής (η εκδοχή αυτή προκρίθηκε από τον δημοφιλέστατο τότε σερ Γουόλτερ Σκοτ σε κείμενό του στο περιοδικό *Blackwood's*). Η χειρότερη, ενδεχομένως, κριτική ήταν αυτή που δημοσιεύτηκε στο *Quarterly Review*: «Το γούστο και η κρίση μας ξεγείρονται από κοινού με αυτό το είδος γραφής [...] Ο συγγραφέας μάς κάνει να αναρωτιόμαστε αν είναι και ο ίδιος τρελός, όπως ο ήρωάς του». Πού να ήξεραν όλοι αυτοί ότι ο συγγραφέας ήταν μια δεκαεννιάχρονη γυναίκα. «Σ' αυτή την περίπτωση, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο χορός της αποδοκιμασίας θα ήταν πολύ πιο εκκωφαντικός», έγραψε ο Ρίτσαρντ Χολμς στο *New York Review of Books* (21.12.2017).

Πάντως, διακόσια χρόνια μετά την πρώτη έκδοση του *Φράνκενσταϊν*, η Μέρι Σέλεϊ παραμένει διάσημη, και το «αποκρουστικό της τέκνο», το οποίο, στη δεύτερη έκδοση του βιβλίου καλούσε η ίδια «να βγει στο φως και να ευημερήσει» είναι πιο διάσημο ακόμα και από τη δημιουργό του και, φυσικά, ευημερεί, μέσα στις δεκαετίες

– αν και λιγότερο στη λογοτεχνική του μορφή και μάλλον περισσότερο στην κινηματογραφική (ας θυμηθούμε τον Μπόρις Καρλόφ στις ταινίες του Τζέιμς Γουέλ της δεκαετίας του '30), ή στις διάφορες εκδοχές με τις οποίες εγγράφηκε στη μαζική κουλτούρα, από τα κόμιξ και την τηλεόραση μέχρι τα βιντεοπαιχνίδια. Η λογοτεχνική του μορφή, ωστόσο, αυτή ακριβώς η μορφή που, σύμφωνα με τον κριτικό Φίλιπ Στέβικ, «εμπεριέχει την αλλόκοτη αλήθεια του ονείρου όπως και τα έργα ενός Πόε ή ενός Κάφκα», αντιστέκεται στον παραμερισμό της από την αλαζονεία της εικόνας. Είναι τρομερά πρωτότυπη για την εποχή της, θαρραλέα, βαθιά, οραματική. Είναι δομικά πολύπλοκη – αποτελείται από τρεις αλληλεπικαλυπτόμενες βιογραφίες (του θαλασσοπόρου Ρόμπερτ Γουόλτον, του επιστήμονα Βικτόρ Φράνκενσταϊν και του Πλάσματος), τρεις διακριτές αφηγηματικές φωνές που θηλυκώνουν θαυμάσια μεταξύ τους, λειτουργώντας, και οι τρεις μαζί, σαν ένα σχόλιο πάνω στη δυνατότητα να υπάρξει μία, «αντικειμενική» αλήθεια για τα πράγματα – και χαρακτηρίζεται από ειδολογική ανεξιθρησκία, αν μου επιτρέπεται η έκφραση, αφού συνδυάζει, με την ανεμελιά αλλά και την επιμέλεια ενός διαβασμένου παιδιού (η Σέλει είναι μόλις δεκαεννέα ετών όταν γράφει τον *Φράνκενσταϊν*), το γοτθικό μελόδραμα, την ηθική παραβολή, τη ρομαντική φυσιολατρική περιπέτεια, το μυθιστόρημα ιδεών, με κάποια ίχνη ανατολισμού, διάσπαρτα και στις τρεις αφηγήσεις. Αντλεί από τον Μίλτον, τον Γκαίτε, τον Κόλριτζ, τον Γουέρντσγουερθ, τον Σέλει, τον Μπάιρον, στίχους ή κρυμμένες αναφορές σε έργα των οποίων απαντούν σε όλη την έκταση του βιβλίου. Διερευνά με διεισδυτικότητα τα όρια γνώσης και ύβρεως, φύσης και επιστήμης, φιλίας και προδοσίας, εξωτερικής και εσωτερικής ομορφιάς, ανάγκης τού σχετίζεσθαι και μοναξιάς, ανθρώπου και ζώου. Θέτει με εξαιρετική λεπτότητα το θέμα της εξουσίας. Και, βεβαίως, μιλάει

έξοχα για την πατρότητα (οι μητέρες στο βιβλίο της Σέλεϊ απουσιάζουν, όταν δεν πεθαίνουν πρόωρα), πέρα από τις προφανείς αναγωγές στη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό. Πολύ πριν αναδυθεί η ψυχανάλυση, η Σέλεϊ διατρανώνει ότι πατέρας δεν είναι εκείνος που δημιουργεί το παιδί, αλλά εκείνος που το αναδέχεται, το αναγνωρίζει και φροντίζει για την ευτυχία του.

Ο *Φράνκενσταϊν* έχει μεταφραστεί πολλές φορές στη γλώσσα μας – και μια καινούργια μετάφραση δεν μπορεί παρά να κριθεί σε σχέση με τις προγενέστερες, αλλά κυρίως σε σχέση με το πρωτότυπο· εδώ, με την αναθεωρημένη από τη συγγραφέα εκδοχή τού 1831. Πιστεύοντας ότι η πιστότητα μιας μετάφρασης δεν ακυρώνει την ωραιότητά της, προσπάθησα να πετύχω και τα δυο. Η κρίση ανήκει στον αναγνώστη.

Κατερίνα Σχινά

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΕΡΙ ΣΕΛΕΪ

Οι υπεύθυνοι του εκδοτικού οίκου «Standard Novels»*, επιλέγοντας το έργο μου «Φράνκενσταϊν» για μια από τις σειρές τους, εξέφρασαν την επιθυμία να τους δώσω ορισμένες πληροφορίες για την καταγωγή αυτής της ιστορίας. Είμαι παραπάνω από πρόθυμη να ανταποκριθώ, επειδή έτσι θα μπορέσω να απαντήσω στο ερώτημα που τόσο συχνά μου υποβάλλουν – πώς εγώ, τόσο νέο κορίτσι τότε, μπόρεσα να σκεφτώ και να αναπτύξω μια τόσο φρικιαστική ιδέα. Είναι αλήθεια ότι απεχθάνομαι την αυτοπροβολή· καθώς όμως η αναφορά μου θα εμφανιστεί σαν συμπλήρωμα ενός προγενέστερου έργου και θα περιοριστεί σε θέματα που συνδέονται με τη συγγραφική μου ιδιότητα και μόνο, δεν μπορώ να καταλογίσω στον εαυτό μου ότι ει-

* Οι Χένρι Κόλμπερν και Ρίτσαρντ Μπέντλεϊ ξεκίνησαν τις εκδόσεις «Standard Novels» με σκοπό να αποδώσουν στο κοινό δημοφιλή λογοτεχνικά έργα που είτε βρίσκονταν εκτός εμπορίου είτε ήταν διαθέσιμα σε ακριβές πολύτομες εκδόσεις. Πολύ σημαντικό στοιχείο της εκδοτικής τους πρακτικής ήταν ότι έδιναν στον συγγραφέα τη δυνατότητα να αναθεωρήσει το έργο του, κρατώντας όμως οι ίδιοι τα πνευματικά δικαιώματα της έκδοσης αυτής. Η Σέλεϊ ενθουσιάστηκε για τη μοναδική αυτή ευκαιρία να βελτιώσει σε αρκετά σημεία το μυθιστόρημά της· εκχωρώντας, όμως, τα πνευματικά της δικαιώματα στις εκδόσεις «Standard Novels» απέτρεψε την επανέκδοση του βιβλίου για μία τουλάχιστον γενιά, με αποτέλεσμα ο *Φράνκενσταϊν* να μην ανατυπωθεί στην Αγγλία παρά τριάντα χρόνια αργότερα, τη δεκαετία του 1860.

σάγει, ως μη ώφελε, προσωπικά στοιχεία σε τούτο το κείμενο.

Δεν είναι παράδοξο που σκέφτηκα από πολύ νωρίς τη συγγραφή, αφού είμαι κόρη δύο διακεκριμένων ανθρώπων των γραμμάτων*. Από παιδί μουτζούρωνα χαρτιά και η αγαπημένη μου ενασχόληση τις ώρες τηςσχόλης μου ήταν να «γράφω ιστορίες». Ωστόσο, υπήρχε μια ακόμα, προσφιλέστερη απόλαυση από αυτήν: να στήνω πύργους στην άμμο, να ενδίδω σε χιμαιρικά όνειρα, να εγκαταλείπομαι σε ονειροπολήσεις, να αφήνομαι σε συνειρμούς που στόχο είχαν τη δημιουργία μιας διαδοχής από φανταστικά περιστατικά. Τα όνειρά μου ήταν και πιο ευφάνταστα και πιο ευχάριστα από τα γραπτά μου. Αυτά τα τελευταία ήταν κυρίως μιμήσεις – έκανα ό,τι είχαν κάνει άλλοι, αντί να καταγράφω ό,τι μου υπαγόρευε το δικό μου μυαλό. Ό,τι έγραφα προοριζόταν τουλάχιστον για ένα ακόμα μάτι –εκείνο της παιδικής μου συντρόφου και φίλης**–, όμως τα όνειρά μου ήταν αποκλειστικά δικά μου· δεν τα ομολογούσα σε κανέναν· ήταν το καταφύγιό μου όταν ήμουν περιορισμένη, και η μεγαλύτερη χαρά μου όταν ήμουν ελεύθερη.

Στην εφηβεία μου έζησα κυρίως στην εξοχή και πέρασα μεγάλο διάστημα στη Σκοτία. Επισκεπτόμουν συχνά τα πιο γραφικά μέρη, αλλά συνήθως έμενα στις γυμνές και καταθλιπτικές βόρειες όχθες του Τέι, κοντά στο Νταντί. «Γυμνές και καταθλιπτικές»

* Κόρη του φιλοσόφου Γουίλιαμ Γκόντγουιν και της πρώιμης φεμινίστριας και συγγραφέως Μέρι Γούλστονκραφτ.

** Πρόκειται για την Ελιζαμπεθ Μπάξτερ, με την οικογένεια της οποίας η Μέρι είχε συγκατοικήσει για μεγάλα διαστήματα (από τον Ιούνιο ως τον Νοέμβριο του 1812 και από τον Ιούνιο του 1813 ως τον Μάρτιο του 1814). Η Ελιζαμπεθ, κόρη του ριζοσπάστη Σκοτσέζου Ρίτσαρντ Μπάξτερ, συνδέθηκε στενά με τη Μέρι, αλλά η φιλία τους διαλύθηκε όταν ο σύζυγος της Ελιζαμπεθ της απαγόρευσε να έχει σχέσεις με τη Μέρι, θεωρώντας απαράδεκτο το τόλμημα της τελευταίας να το σκάσει με τον τότε παντρεμένο Πέρσι Μπις Σέλεϊ.

τις ονομάζω εκ των υστέρων' τότε δε μου φαίνονταν έτσι. Ήταν το βασίλειο της ελευθερίας, ο ευχάριστος τόπος όπου απερίσπαστη μπορούσα να επικοινωνώ με τα πλάσματα της φαντασίας μου. Έγραφα τότε – αλλά το ύφος μου ήταν κοινότοπο. Κάτω από τα δέντρα του κτήματός μας ή στις έρημες πλαγιές των γύρω άδεντρων βουνών γεννήθηκαν και καλλιεργήθηκαν οι πραγματικές μου συνθέσεις, τα απόκοσμα πετάγματα της φαντασίας μου. Δεν έκανα ποτέ τον εαυτό μου ηρωίδα των ιστοριών μου. Η ζωή μου φαινόταν πολύ συνηθισμένη, όσον αφορούσε τουλάχιστον τον εαυτό μου. Αδύνατον να φανταστώ ότι θα μπορούσε να μου επιφυλάξει ρομαντικά δεινοπαθήματα ή θεσπέσια γεγονότα, αλλά δεν περιοριζόμουν στη δική μου ταυτότητα, και γέμιζα τις ώρες μου με πλάσματα που, σ' εκείνη την ηλικία, μου φαίνονταν πολύ πιο ενδιαφέροντα απ' όσα μου παρουσίαζαν οι αισθήσεις μου.

Αργότερα, η ζωή μου έγινε πολυάσχολη, και τη θέση της επινόησης πήρε η πραγματικότητα. Ο σύζυγός μου, ωστόσο, θεωρούσε, από την αρχή, ότι έπρεπε να φανώ αντάξια των γονιών μου και να χαράξω και το δικό μου όνομα στη σελίδα της φήμης. Με παρότρυνε αδιάκοπα να αποκτήσω ένα όνομα στον χώρο της λογοτεχνίας, πράγμα που επιθυμούσα κι εγώ τότε, μολονότι αργότερα μου έγινε απολύτως αδιάφορο. Εκείνη την εποχή επιθυμούσε να γράψω, όχι τόσο επειδή πίστευε ότι θα μπορούσα να δημιουργήσω κάτι αξιόλογο, αλλά γιατί ήθελε ο ίδιος να κρίνει αν τα γραπτά μου εμπεριείχαν κάποια υπόσχεση για καλύτερα πράγματα στο μέλλον. Παρ' όλα αυτά, δεν έκανα τίποτε. Τα ταξίδια και οι φροντίδες της οικογένειας απορροφούσαν όλο τον χρόνο μου· η μελέτη, με τη μορφή είτε της ανάγνωσης είτε της εξέλιξης των ιδεών μου ώστε να επικοινωνώ με το πολύ πιο καλλιεργημένο του πνεύμα, ήταν η μοναδική ενασχόληση με τα γράμματα που είλκυε την προσοχή μου.

Το καλοκαίρι του 1816, επισκεφθήκαμε την Ελβετία και γειτονέψαμε με τον Λόρδο Μπάιρον*. Στην αρχή περνούσαμε ευχάριστες ώρες στη λίμνη ή κάναμε περιπάτους στις όχθες της και ο Λόρδος Μπάιρον, που τότε έγραφε το τρίτο κάντο του «*Childe Harold's*», ήταν ο μόνος από εμάς που έβαζε τις σκέψεις του στο χαρτί. Μας τις διάβαζε συχνά, και, καθώς ήταν περιβεβλημένες με όλο το φως και την αρμονία της ποίησης, μας φαίνονταν ότι σφράγιζαν με ένα θεϊκό σημάδι το λαμπρό κάλλος του ουρανού και της γης, των οποίων την επίδραση μοιραζόμασταν μαζί του.

Αλλά το καλοκαίρι αυτό αποδείχθηκε υγρό και θλιβερό** και η ασταμάτητη βροχή συχνά μας περιόριζε μέρες ολόκληρες στο σπίτι. Στα χέρια μας έπεσαν μερικοί τόμοι με ιστορίες φαντασμάτων, μεταφρασμένες από τα γερμανικά στα αγγλικά. Ανάμεσά τους υπήρχε και η «Ιστορία του Άστατου Εραστή», ο οποίος, ενώ πίστευε ότι κρατούσε τη νύφη με την οποία είχε ανταλλάξει όρκους αιώνιου έρωτα, βρέθηκε στην αγκαλιά του ωχρού φαντάσματος εκείνης που είχε εγκαταλείψει. Υπήρχε επίσης η ιστορία του αμαρτωλού προπάτορα μιας γενιάς, που η άθλια μοίρα του ήταν να δίνει το φιλί του θανάτου σε όλα τα αρσενικά παιδιά τού καταραμένου οίκου του μόλις έφταναν στην πιο όμορφη ηλικία. Η γιγάντια, φασματική μορφή του, ντυμένη όπως το φάντασμα

* Η συγγραφέας παρουσιάζει τη γειτονία με τον Μπάιρον σαν τυχαίο γεγονός, ενώ στην πραγματικότητα είχε οργανωθεί με μεγάλη φροντίδα από την ετεροθαλή αδελφή της Μέρι, Κλερ Κλέρμοντ, η οποία είχε καταφέρει να αποπλανήσει τον ποιητή δύο μέρες πριν αναχωρήσει από την Αγγλία τον Απρίλιο του 1816. Όταν οι Σέλεϊ έφτασαν στην Ελβετία, η Κλερ ήταν ήδη έγκυος από αυτό τον δεσμό, παρόλο που η σχέση της με τον Μπάιρον δεν ευδοκίμησε.

** Το καλοκαίρι του 1816 έμεινε γνωστό ως «το καλοκαίρι που ποτέ δεν ήρθε». Η έκρηξη του ηφαιστείου Ταμπόρα στην Ινδονησία τον χειμώνα είχε προκαλέσει κλιματική αναστάτωση, γεμίζοντας την ατμόσφαιρα με μια λεπτή στάχτη που εμπόδιζε τις ακτίνες του ηλίου να φτάσουν στη γη.

στον Άμλετ, με πανοπλία της οποίας η προσωπίδα ήταν ανασηκωμένη, εμφανιζόταν τα μεσάνυχτα, φωτισμένη από τις αχνές ακτίνες της σελήνης, να προχωράει αργά στο σκοτεινό μονοπάτι. Η μορφή χανόταν στις σκιές των τοίχων του κάστρου· σύντομα όμως μια πύλη έτριζε, ένα βήμα ακουγόταν, η πόρτα ενός δωματίου άνοιγε, κι εκείνος πλησίαζε στην κλίνη των ολάνθιστων νέων, που ήταν βυθισμένοι στον ύπνο. Αιώνια θλίψη αλλοίωνε το πρόσωπό του καθώς έσκυβε και φιλούσε το μέτωπο των αγοριών, που από εκείνη τη στιγμή άρχιζαν να μαραίνονται όπως τα κομμένα λουλούδια πάνω στον μίσχο τους. Δεν έχω ξαναδεί αυτές τις ιστορίες από τότε· όμως παραμένουν ολοζώντανες στη μνήμη μου, σαν να τις διάβαζα μόλις χθες.

«Θα γράψει ο καθένας μας μια ιστορία με φαντάσματα», είπε ο Λόρδος Μπάιρον, και η πρότασή του έγινε αμέσως δεκτή. Ήμασταν τέσσερις. Ο επιφανής συγγραφέας άρχισε μια ιστορία, ένα απόσπασμα της οποίας τύπωσε στο τέλος του ποιήματός του «Mazerra». Ο Σέλεϊ –πιο επιρρεπής στο να ενσωματώνει ιδέες και συναισθήματα σε ακτινοβόλα, ευφυή, ολοζώντανα ως προς την εικονοποιία, ποιητικά σύνολα– άρχισε μια αφήγηση βασισμένη στις εμπειρίες της παιδικής του ηλικίας. Ο καημένος ο Πολιντόρι* είχε μια τρομερή ιδέα για μια γυναίκα με ξυρισμένο κρα-

* Ο Τζον Γουίλιαμ Πολιντόρι (1795-1821) ήταν γιατρός, σπουδαγμένος στο Εδιμβούργο, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα την υπνοβασία, και πήρε το πτυχίο του νεότατος, σε ηλικία μόλις 19 ετών. Τον επόμενο χρόνο συνόδευσε τον Μπάιρον στη Γενεύη και συνδέθηκε με τη συντροφιά του, αλλά την εγκατέλειψε το ίδιο φθινόπωρο για την Ιταλία, όπου ταξίδεψε περίπου έναν χρόνο και στη συνέχεια επέστρεψε στην Αγγλία όπου άσκησε το επάγγελμά του, χωρίς να το απολαμβάνει. Έγραψε ποιήματα, ψυχολογικά δοκίμια, το μυθιστόρημα *Ernestus Berchtold* και το διήγημα «Ο βρικόλακας», που λανθασμένα αποδόθηκε στον Λόρδο Μπάιρον. Πνιγμένος στα χρέη, λόγω του εθισμού του στη χαρτοπαίξια, αυτοκτόνησε με υδροκυάνιο. Ήταν είκοσι έξι ετών.

νίο που είχε τιμωρηθεί μ' αυτό τον τρόπο επειδή κρυφοκοίταζε μέσα από μια κλειδαρότρυπα –ξεχνάω τι έβλεπε, πάντως κάτι πολύ σκανδαλιστικό και κακό, φυσικά–, μόλις την οδήγησε, όμως, σε μια κατάσταση χειρότερη από εκείνη του διαβόητου Τομ του Κόβεντρι*, δεν ήξερε πια τι να την κάνει και αναγκάστηκε να την ξαποστείλει στον τάφο των Καπουλέτων, το μόνο μέρος που της ταίριαζε. Οι διαπρεπείς ποιητές, εκνευρισμένοι από την κοινοτοπία του πεζού λόγου, παράτησαν πολύ γρήγορα αυτή την ανιαρή για εκείνους ενασχόληση.

Βάλθηκα να σκέφτομαι μια ιστορία – μια ιστορία που θα μπορούσε να συναγωνιστεί εκείνες που μας είχαν ωθήσει σ' αυτό το εγχείρημα. Μια ιστορία που θα μιλούσε για τους μυστηριώδεις φόβους του ανθρώπου, και θα προκαλούσε συγκλονιστική φρίκη, μια ιστορία που θα έκανε τον αναγνώστη να φοβάται να κοιτάξει γύρω του, που θα του πάγωνε το αίμα, που θα επιτάχυνε τους παλμούς της καρδιάς. Αν δεν κατάφερνα να πετύχω αυτό τον στόχο, η ιστορία τρόμου την οποία θα έγραφα δε θα ήταν αντάξια του ονόματός της. Σκεφτόμουν και πονοκεφάλιαζα – εις μάτην. Ένωθα εκείνο το κενό, εκείνη την αδυναμία επινόησης που είναι η μεγαλύτερη δυστυχία των συγγραφέων, τότε που ένα άτομο τίποτε απαντά στις αγωνιώδεις εκκλήσεις μας. «Σκέφτηκες καμιά ιστορία;» με ρωτούσαν κάθε πρωί, και κάθε πρωί αναγκαζόμουν να δώσω μια ταπεινωτική για μένα αρνητική απάντηση.

Κάθε πράγμα πρέπει να έχει μια αρχή – για να επικαλεστώ μια φράση του Σάντσο Πάντσα¹ και αυτή η αρχή πρέπει να συνδέεται με κάτι που προηγήθηκε. Οι ινδουιστές φαντάστηκαν έναν

* Ο θρυλικός λαθροβλεψίας (εξ ου και η αγγλική έκφραση «Peeping Tom») που τιμωρήθηκε με τύφλωση επειδή κατασκόπευσε τη Λαίδη Γκοντάιβα όταν περνούσε με το άλογο της γυμνή από τους δρόμους του Κόβεντρι.

ελέφαντα να στηρίζει τον κόσμο, έβαλαν όμως τον ελέφαντα να πατάει πάνω σε μια χελώνα. Πρέπει ταπεινά να παραδεχτούμε ότι επινόηση δε σημαίνει δημιουργία από το τίποτε, αλλά από το χάος πρέπει, καταρχάς, να έχεις τα υλικά: αυτά θα δώσουν μεν μορφή στις σκοτεινές, άμορφες ουσίες, αλλά δεν μπορούν να τους δώσουν ζωή. Σε κάθε θέμα που έχει σχέση με ανακάλυψη και επινόηση, ακόμη και σ' εκείνα που ανήκουν στη σφαίρα της φαντασίας, στον νου μας έρχεται συνεχώς η ιστορία του Κολόμβου και του αυγού του. Η επινόηση συνίσταται στην ικανότητα να συλλαμβάνει κανείς όλες τις δυνατότητες ενός θέματος, και να καταφέρνει να πλάθει και να διαμορφώνει τις ιδέες που το ίδιο το θέμα υποδεικνύει.

Πολλές και πολύωρες ήταν οι συζητήσεις ανάμεσα στον Λόρδο Μπάιρον και τον Σέλεϊ, των οποίων εγώ υπήρξα αφοσιωμένη, αν και σχεδόν σιωπηλή, ακροάτρια. Στη διάρκεια μιας από αυτές, συζητήθηκαν διάφορες φιλοσοφικές θεωρίες μεταξύ άλλων, η φύση της αρχής της ζωής, και το αν υπήρχε ποτέ πιθανότητα να ανακαλυφθεί και να γίνει κοινό κτήμα. Μίλησαν για τα πειράματα του Δρος Ντάργουιν (και δεν αναφέρομαι σε όσα ο δόκτωρ πράγματι έκανε, ή είπε ότι έκανε, αλλά γι' αυτά που φημολογείτο ότι έκανε, που εξυπηρετούσαν περισσότερο τον σκοπό μου). Ο δόκτωρ είχε κλείσει ένα κομμάτι από vermicelli* σε μια γυάλινη θήκη και το άφησε εκεί, ώσπου, κατά έναν ανεξήγητο τρόπο, αυτό άρχισε να κινείται εκούσια. Βέβαια, αυτό δε σημαίνει ότι μπορούσε να δημιουργήσει ζωή. Ίσως να μπορούσε να

* Αναφορά στα πειράματα του γιατρού, φυσιολόγου και ποιητή Ιράσμου Ντάργουιν (1731-1802), παππού του Κάρολου Δαρβίνου, του πατέρα της εξελικτικής θεωρίας, τα οποία συζητούσαν οι Σέλεϊ, Πολιντόρι και Μπάιρον. Η συγγραφέας νόμισε ότι άκουσε τη λέξη «vermicelli» («φιδές») ενώ ο Ντάργουιν είχε πειραματιστεί με *vorticellae*, ένα μικροσκοπικό νημάτιο που ζει στο νερό.

ξαναζωντανέψει ένα πτώμα· ο γαλβανισμός* είχε δώσει τέτοια δείγματα: ίσως ήταν δυνατόν τα συστατικά μέρη ενός πλάσματος να κατασκευαστούν, να συναρμολογηθούν και να τους διοχετευθεί ζωτική θερμότητα.

Με τη συζήτηση, η νύχτα είχε προχωρήσει, είχε περάσει μέχρι και η ώρα των φαντασμάτων, κι εμείς δεν είχαμε πάει ακόμη για ύπνο. Όταν ακούμπησα το κεφάλι μου στο μαξιλάρι, δεν κοιμήθηκα, ούτε όμως μπορώ να πω ότι σκεφτόμουν. Η φαντασία μου, αχαλίνωτη, με είχε κατακυριεύσει και με καθοδηγούσε, προσδίδοντας στις διαδοχικές εικόνες που αναδύονταν στο μυαλό μου μια ζωντάνια που ξεπερνούσε κατά πολύ τα συνήθη όρια της ονειροπόλησης. Είδα –με κλειστά μάτια, αλλά με οξύτατη νοερή ακρίβεια–, είδα τον ωχρο σπουδαστή των ανόσιων τεχνών να γονατίζει δίπλα στο πράγμα που είχε συναρμολογήσει. Είδα το αποκρουστικό φάντασμα ενός άντρα με τα μέλη τεντωμένα σ' ένα κρεβάτι, ο οποίος, μέσω ενός ισχυρού μηχανισμού, έδειχνε σημεία ζωής και σάλευε με αδέξιες κινήσεις. Αυτό, ναι, ήταν τρομακτικό· γιατί εξαιρετικά τρομακτικό είναι το αποτέλεσμα κάθε ανθρώπινης προσπάθειας να μιμηθεί τον εκπληκτικό μηχανισμό του Δημιουργού του κόσμου. Η επιτυχία τρομοκρατεί τον καλλιτέχνη· φεύγει μακριά από το απεχθές χειροτέχνημά του, ανατριχιάζοντας από φρίκη. Ελπίζει ότι, αν δεν κάνει τίποτα, η ανεπαίσθητη σπίθα ζωής που του μετέδωσε θα σβήσει· ότι αυτό το πράγμα που είχε γίνει δέκτης μιας τόσο ατελούς ζωής θα ξαναγίνει νεκρή ύλη· και πρέπει να κοιμήθηκε ήσυχος, με την

* Ο γαλβανισμός πήρε το όνομά του από τον εφευρέτη του ηλεκτροχημικού στοιχείου Λουίτζι Γκαλβάνι (1737-1798), Καθηγητή Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Μπολόνια, και συνήθως αναφέρεται στη διοχέτευση ηλεκτρικού ρεύματος σε νεκρούς ιστούς, με σκοπό αυτοί να επανέλθουν στη ζωή.

πεποίθηση ότι η σιωπή του τάφου θα έπνιγε για πάντα την εφημερη ύπαρξη εκείνου του αηδιαστικού πτώματος το οποίο του είχε φανεί λίκνο της ζωής. Κοιμάται, αλλά ξυπνά· ανοίγει τα μάτια του· βλέπει το φρικτό πράγμα να στέκεται δίπλα στο κρεβάτι του, να ανοίγει τις κουρτίνες και να τον κοιτάζει με κίτρινα, άτονα, αλλά εξεταστικά μάτια.

Άνοιξα τα δικά μου κατατρομαγμένη. Η ιδέα είχε κυριεύσει τον νου μου σε τέτοιο βαθμό, ώστε ένα ρίγος φόβου διαπέρασε το σώμα μου και θέλησα να ανταλλάξω τη φασματική εικόνα της φαντασίας μου με την πραγματικότητα που με περιέβαλλε. Τα βλέπω ακόμη μπροστά μου: το δωμάτιο, το σκούρο παρκέ, τα κλειστά παραθυρόφυλλα, με το φως της σελήνης να γλιστρά μέσα απ' τις γρίλιες, και την αίσθηση ότι η στιλπνή λίμνη και οι κατάλευκες, επιβλητικές Άλλεις βρίσκονταν μακριά, στο βάθος. Δυσκολευόμουν να απαλλαγώ από το όραμα του αποτρόπαιου φαντάσματός μου· συνέχιζε να με στοιχειώνει. Έπρεπε να σκεφτώ κάτι άλλο. Ξαναγύρισα στην ιστορία τρόμου που επρόκειτο να γράψω, την άτυχη και ταλαιπωρημένη ιστορία μου! Ω! Αν μπορούσα να σκαρφιστώ μια παρόμοια, που να τρόμαζε τον αναγνώστη όπως είχα τρομάξει κι εγώ εκείνη τη νύχτα!

Γρήγορη και παρήγορη όπως το φως ήταν η ιδέα που άστραψε μέσα μου. «Το βρήκα! Αυτό που τρόμαξε εμένα θα τρομάξει και άλλους· το μόνο που χρειάζεται είναι να περιγράψω το φάντασμα που στοίχειωσε τα μεσάνυχτα το μαξιλάρι μου». Το πρωί ανακοίνωσα σε όλους ότι είχα σκεφτεί μια ιστορία. Άρχισα την ίδια μέρα με τη φράση «Ήταν μια καταθλιπτική νύχτα του Νοεμβρίου»* και απλώς κατέγραψα το μακάβριο όνειρο που είδα στον ξύπνιο μου.

Στην αρχή σκεφτόμουν να γράψω ένα σύντομο διήγημα, όμως

* Η εναρκτήρια φράση του πέμπτου κεφαλαίου.

ο Σέλεϊ με παρότρυνε να αναπτύξω την ιδέα μου εν εκτάσει. Σίγουρα δεν οφείλω ούτε ένα επεισόδιο, ούτε ένα συναίσθημα στον σύζυγό μου, ωστόσο, χωρίς τη δική του παρότρυνση, το βιβλίο αυτό δε θα έπαιρνε ποτέ τη μορφή με την οποία παρουσιάστηκε. Από αυτή τη δήλωση πρέπει να εξαιρέσω τον πρόλογο. Απ' όσο θυμάμαι, γράφτηκε καθ' ολοκληρίαν από το δικό του χέρι.

Και τώρα, για μια ακόμα φορά, καλώ το αποκρουστικό μου τέκνο να βγει στο φως και να ευημερήσει. Τρέφω κάποια στοργή γι' αυτό, επειδή ήταν καρπός ευτυχισμένων ημερών, όταν ο θάνατος και η θλίψη δεν ήταν παρά απλώς λέξεις που δεν είχαν καμιά απήχηση στην καρδιά μου. Οι σελίδες του μιλούν για πολλούς περιπάτους, πολλές εκδρομές και πολλές συζητήσεις όταν δεν ήμουν μόνη· και ο σύντροφός μου ήταν κάποιος που δε θα ξαναδώ ποτέ σ' αυτό τον κόσμο. Ωστόσο αυτό αφορά μονάχα εμένα· οι αναγνώστες μου δεν έχουν καμιά σχέση μ' αυτές τις αναμνήσεις.

Θα προσθέσω μόνο δυο λόγια σχετικά με τις αλλαγές που επέφερα στο αρχικό κείμενο. Πρόκειται κυρίως για αλλαγές στο ύφος. Δεν άλλαξα κανένα κομμάτι της ιστορίας, ούτε εισήγαγα νέες ιδέες ή επεισόδια. Διόρθωσα τη γλώσσα στα σημεία που ήταν τόσο άχρωμη ώστε στερούσε από την αφήγηση το ενδιαφέρον της κι αυτές οι αλλαγές έγιναν σχεδόν αποκλειστικά στην αρχή του πρώτου τόμου. Από εκεί και πέρα περιορίζονται σε μερικές μικρές προσθήκες στην αρχική ιστορία, που άφησαν άθικτο τον πυρήνα και την ουσία της.

Μ.Γ.Σ.

Λονδίνο, 15 Οκτωβρίου 1831

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ Π. ΜΠ. ΣΕΛΕΪ

Το γεγονός πάνω στο οποίο βασίζεται αυτό το μυθιστόρημα θεωρείται, από τον Δρα Ντάργουιν* και ορισμένους Γερμανούς φυσιολόγους, ότι δεν είναι απίθανο να συμβεί. Δε θα ήθελα να υποθεθεί, βεβαίως, ότι πιστεύω έστω και στο ελάχιστο μια τέτοια φαντασίωση· ωστόσο, αν και την αποδέχθηκα ως βάση ενός φανταστικού έργου, δεν είχα την αίσθηση ότι απλώς ύφαινα μια σειρά από εικόνες υπερφυσικού τρόμου. Το περιστατικό από το οποίο εξαρτά το ενδιαφέρον της αυτή η ιστορία δεν παρουσιάζει τα μειονεκτήματα ενός απλού μύθου με φαντάσματα ή μαγικά τεχνάσματα. Αντλεί τη δύναμή του από την καινοτομία των καταστάσεων τις οποίες αναπτύσσει· και παρότι είναι απίθανο ως φυσικό γεγονός, παρέχει στη φαντασία τη δυνατότητα να προσεγγίσει τα ανθρώπινα πάθη με μεγαλύτερη κατανόηση και γνώση από οποιοδήποτε άλλο περιστατικό μπορεί να παραγάγει η συνήθης αλληλουχία των γεγονότων.

Προσπάθησα, λοιπόν, να σεβαστώ την αλήθεια των βασικών αρχών της ανθρώπινης φύσης, χωρίς, ωστόσο, να διστάσω να καινοτομήσω ως προς τον συνδυασμό τους. Η *Ιλιάδα*, η τραγική ποίηση της αρχαίας Ελλάδας, ο Σαίξπηρ στην *Τρικυμία* και στο *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας*, και, κυρίως, ο Μίλτον στον *Απολεσθέντα*

* Αναφέρεται, όπως είδαμε και προηγουμένως, στον Ιράσμους Ντάργουιν.

παράδεισο, ακολουθούν αυτό τον κανόνα· και ο πιο ταπεινός μυθιστοριογράφος που επιζητεί να προσφέρει ή να αντλήσει ευχαρίστηση από το έργο του, μπορεί, χωρίς καμία έπαρση, να εφαρμόσει σε ένα πεζογράφημα μια ελευθερία ή, μάλλον, έναν κανόνα, που, όσες φορές υιοθετήθηκε, παρήγαγε πάμπολλους έξοχους συνδυασμούς ανθρώπινων συναισθημάτων, τους οποίους θαυμάζουμε στα ωραιότερα δείγματα του ποιητικού λόγου.

Την αφορμή για τη συγγραφή αυτής της ιστορίας την έδωσε μια καθ' όλα συνηθισμένη συζήτηση. Ξεκίνησε εν μέρει ως διασκέδαση και εν μέρει ως πνευματική άσκηση, με στόχο να κεντρίσει αδρανείς και αδοκίμαστες ακόμη πνευματικές περιοχές. Καθώς το έργο προχωρούσε, και άλλα κίνητρα αναμειγνύονταν με τα αρχικά. Κατά κανένα τρόπο δεν αδιαφορώ για την επίδραση την οποία θα έχει στον αναγνώστη οποιαδήποτε ηθική διάσταση εμφανίζουν τα αισθήματα ή οι χαρακτήρες των ηρώων· ωστόσο, το κύριο μέλημά μου ως προς αυτό το θέμα περιορίστηκε στο να αποφύγω την εκνευριστική επίδραση των σημερινών μυθιστορημάτων και να τονίσω τη γλυκύτητα της οικογενειακής αγάπης και τη σημασία της οικουμενικής αρετής. Οι απόψεις οι οποίες προκύπτουν φυσιολογικά από τον χαρακτήρα και την κατάσταση του ήρωα σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι ταυτίζονται με τις δικές μου· ούτε βέβαια, από τις σελίδες που ακολουθούν, πρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι τρέφω προκαταλήψεις έναντι οιασδήποτε φιλοσοφικής θεωρίας.

Πρόσθετο ενδιαφέρον έχει, επίσης, για τη συγγραφέα το γεγονός ότι αυτή η ιστορία άρχισε στη θεσπέσια περιοχή όπου εκτυλίσσεται κατά κύριο λόγο το έργο και με μια συντροφιά που θα παραμείνει πάντα νοσταλγικό αντικείμενο αναπόλησης. Πέρασα το καλοκαίρι του 1816 στα περίχωρα της Γενεύης. Ο καιρός ήταν ψυχρός και βροχερός και τα βράδια συγκεντρωνόμασταν γύρω

από το τζάκι, όπου έκαιγε μια δυνατή φωτιά, και διασκεδάσαμε διαβάζοντας πότε πότε μερικές γερμανικές ιστορίες με φαντάσματα που είχε τύχει να πέσουν στα χέρια μας. Αυτές οι ιστορίες αφύπνισαν μέσα μας μια παιγνιώδη επιθυμία να τις μιμηθούμε. Δυο άλλοι φίλοι (μια ιστορία από την πένα του ενός απ' αυτούς θα γνώριζε μια αποδοχή πολύ μεγαλύτερη απ' όση μπορεί ποτέ να ελπίζω ότι θα απολαύσω) κι εγώ συμφωνήσαμε να γράψουμε ο καθένας από μια ιστορία βασισμένη σε κάποιο υπερφυσικό γεγονός.

Ο καιρός, ωστόσο, ξαφνικά γαλήνεψε· οι δυο φίλοι μου έφυγαν για μια εκδρομή στις Άλπεις, ξεχνώντας, μες στη μεγαλοπρέπεια του τοπίου, καθετί σχετικό με φαντάσματα. Από τις τρεις ιστορίες που θα γράφονταν, η παρούσα είναι η μοναδική που ολοκληρώθηκε.

Μάρλοου, Σεπτέμβριος 1817

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ

Αγία Πετρούπολη, 11 Δεκεμβρίου 17...

Προς την κυρία Σάβιλ, Αγγλία

Θα χαρείς όταν μάθεις ότι καμία καταστροφή δε συνόδευσε την έναρξη του εγχειρήματος το οποίο σου προκάλεσε τόσο δυσοίωνα προαισθήματα. Έφθασα εδώ χθες και έσπευσα άραυτα να σε διαβεβαιώσω, αγαπητή μου αδελφή, ότι υγιάινω και ότι η πίστη μου στην επιτυχία του έργου που έχω αναλάβει γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη.

Βρίσκομαι ήδη πολύ βορειότερα του Λονδίνου και, καθώς βαδίζω στους δρόμους της Πετρούπολης, αισθάνομαι την παγωμένη αύρα του Βορρά να χαϊδεύει τα μάγουλά μου, πράγμα που ενισχύει την καλή μου διάθεση και με γεμίζει ευφορία. Κατανοείς αυτό το αίσθημα; Αυτή η αύρα, που ταξίδεψε ως εδώ από τις περιοχές προς τις οποίες κατευθύνομαι, μου δίνει μια πρόγευση εκείνων των ψυχρών κλιμάτων. Αναζωογονημένες από αυτό τον υποσχετικό άνεμο, οι ονειροπολήσεις μου γίνονται πιο φλογερές και παραστατικές. Ματαιίως προσπαθώ να πεισθώ ότι ο πόλος είναι η έδρα του παγετού και της ερήμωσης· στη φαντασία μου εμφανίζεται πάντοτε ως τόπος ομορφιάς και απόλαυσης. Εκεί, Μάργκαρετ, ο ήλιος είναι συνέχεια ορατός, ο πλατύς του δίσκος κινείται στις παρυφές του ορίζοντα και διαχέει μια αέναη λάμψη. Εκεί –με

την άδειά σου, αδελφή μου, θα βασιστώ στις μαρτυρίες των θαλασσοπόρων που προηγήθηκαν εμού-, εκεί, χιόνι και πάγος δεν υπάρχουν και, πλέοντας σε μια θάλασσα ακύμαντη, ίσως μεταφερθούμε σε μια χώρα που ξεπερνάει σε θαύματα και κάλλος κάθε άλλη περιοχή που έχει ως τώρα ανακαλυφθεί στην κατοικήσιμη υδρόγειο σφαίρα*. Τα αγαθά και τα γνωρίσματά της ίσως να μην έχουν όμοιά τους, καθώς δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σ' αυτές τις ανεξερεύνητες έρημες εκτάσεις συντελούνται τα φαινόμενα των ουράνιων σωμάτων. Και τι δεν περιμένει κανείς στη χώρα του αιωνίου φωτός! Ίσως εκεί ανακαλύψω τη θαυμαστή δύναμη που έλκει τη βελόνα** και ίσως συστηματοποιήσω χιλιάδες παρατηρήσεις του ουρανού· μόνο μέσω αυτού του ταξιδιού, οι ιδιοτροπίες των φυσικών φαινομένων θα αποδειχθούν απολύτως συνεπείς προς τη λογική. Θα ικανοποιήσω πλήρως τη φλογερή μου περιέργεια με το θέαμα ενός μέρους του κόσμου που ποτέ κανείς δεν έχει επισκεφθεί και ίσως βαδίσω σε έναν τόπο όπου πόδι ανθρώπου δεν έχει αφήσει ποτέ το αποτύπωμά του. Αυτό είναι το δέλεαρ που με παρακινεί, και είναι αρκετό για να κατανικήσω τον φόβο μήπως στην πορεία μου συναντήσω ανυπέμβλητους κινδύνους ή και τον θάνατο· αυτό με παρασύρει να ξεκινήσω τούτο το επίμοχθο ταξίδι, με τη χαρά που αισθάνεται ένα παιδί όταν ανεβαίνει σε μια βαρκούλα μαζί με τους φίλους των διακοπών του, για να εξερευνήσει το ποτάμι της γενέτειράς του. Και αν ακόμα υποθεθεί ότι όλες αυτές οι εικασίες είναι λανθασμένες, δεν μπο-

* Οι φανταστικές αναπαραστάσεις του Βόρειου Πόλου ως άλλης Εδέμ απαντούν συχνά στα κείμενα των Ρομαντικών. Ο Π. Μπ. Σέλεϊ τοποθετεί το πρώτο κάντο του έργου του *The Revolt of Islam* σε έναν τέτοιο πολικό παράδεισο. Ο ανοίκειος συνδυασμός φωτιάς και πάγου υπάρχει επίσης στον δευτεμικό παράδεισο του Ζάναντου στο έργο του Κόλριτζ «Kubla Khan».

** Εννοεί τον μαγνητισμό.

ρείς να αμφισβητήσεις την ανεκτίμητη υπηρεσία που θα παράσχω σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα, έως και την έσχατη γενεά, αν ανακαλύψω κοντά στον πόλο ένα πέρασμα προς εκείνες τις χώρες για την προσέγγιση των οποίων απαιτούνται επί του παρόντος τόσο πολλοί μήνες ή αν διακριβώσω το μυστικό του μαγνήτη, πράγμα το οποίο –εάν βεβαίως είναι εφικτό– μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ένα εγχείρημα όπως το δικό μου.

Αυτές οι σκέψεις μαλάκωσαν την αναστάτωση με την οποία άρχισα την επιστολή μου, και αισθάνομαι την καρδιά μου να πυρακτώνεται με έναν ενθουσιασμό που με ανεβάζει στα ουράνια – γιατί τίποτε δε συμβάλλει τόσο πολύ στη γαλήνευση του πνεύματος όσο ένας σταθερός σκοπός, ένα σημείο στο οποίο η ψυχή μπορεί να προσηλώσει το διανοητικό της μάτι. Αυτή η αποστολή υπήρξε το προσφιλές όνειρο των παιδικών μου χρόνων. Είχα διαβάσει με ζέση τις περιγραφές των διαφόρων ταξιδιών που έγιναν με την προσδοκία της προσέγγισης του Βόρειου Ειρηνικού Ωκεανού μέσω των θαλασσών οι οποίες περιβάλλουν τον πόλο. Ίσως θυμάσαι ότι ολόκληρη τη βιβλιοθήκη του καλού μας θείου Τόμας την αποτελούσαν εξιστορήσεις όλων των ταξιδιών που έγιναν με σκοπό τις ανακαλύψεις. Μπορεί η εκπαίδευσή μου να υπήρξε πλημμελής, ωστόσο λάτρευα με πάθος το διάβασμα. Μελετούσα αυτούς τους τόμους μέρα νύχτα και η εξοικείωσή μου μαζί τους αύξανε τη θλίψη που είχα αισθανθεί, παιδί, όταν έμαθα ότι η τελευταία εντολή του πατέρα μου προς τον θείο μου λίγο πριν πεθάνει ήταν να μου απαγορεύσει να ακολουθήσω τη ζωή του ναυτικού.

Αυτά τα οράματα ξεθώριασαν όταν διάβασα, για πρώτη φορά, τους ποιητές που ο οίστρος τους μάγεψε την ψυχή μου και την εξύψωσε στα ουράνια. Έγινα κι εγώ ποιητής, και για έναν χρόνο έζησα σ' έναν παράδεισο δικής μου εμπνεύσεως φανταζόμενος ότι θα μπορούσα κι εγώ να αποκτήσω μια γωνιά στον ναό στον

οποίο έχουν καθαγιαστεί τα ονόματα του Ομήρου και του Σαίξπηρ. Γνωρίζεις καλά την αποτυχία μου και πόσο βάρυνε την ψυχή μου η απογοήτευσή μου. Όμως ακριβώς τότε κληρονόμησα την περιουσία του εξαδέλφου μου, και οι σκέψεις μου, όπως και οι φιλοδοξίες μου, επανήλθαν στην αρχική τους κοίτη.

Έξι χρόνια πέρασαν από τότε που αποφάσισα να καταπιαστώ με το τωρινό μου εγχείρημα. Ακόμα και σήμερα θυμάμαι την ώρα που σήμανε την αποκλειστική αφοσίωσή μου σ' αυτό το μείζον έργο. Αρχισα υποβάλλοντας το σώμα μου σε δοκιμασίες. Συνόδευσα τους φαλινοθήρες σε αρκετές αποστολές στη Βόρεια Θάλασσα· με τη θέλησή μου υπέμεινα το κρύο, την πείνα, τη δίψα, την έλλειψη ύπνου· συχνά, δούλευα πιο σκληρά από τους κοινούς ναύτες τη μέρα, ενώ τις νύχτες μου τις αφιέρωνα στη μελέτη των μαθηματικών, της θεωρίας της ιατρικής και εκείνων των κλάδων της φυσικής επιστήμης από τους οποίους ένας λάτρης των ναυτικών περιπετειών μπορεί να αντλήσει μέγιστο πρακτικό όφελος. Δύο φορές, μάλιστα, ζήτησα να προσληφθώ ως υπαξιωματικός γέφυρας σ' ένα γροιλανδικό φαλινοθηρικό και απέσπασα τον θαυμασμό. Πρέπει να παραδεχθώ ότι αισθάνθηκα κάποια περηφάνια, όταν ο καπετάνιος μου μου πρόσφερε το δεύτερο στην ιεραρχία αξίωμα στο πλοίο και, με τη μεγαλύτερη ειλικρίνεια, με θερμοπαρακάλεσε να μείνω· τόσο πολύτιμες θεώρησε τις υπηρεσίες μου. Και τώρα πες μου, αγαπητή Μάργκαρετ, δε μου αξίζει να εκπληρώσω κάποιον μεγάλο σκοπό; Η ζωή μου θα μπορούσε να περάσει μέσα στην άνεση και τη χλιδή, προτίμησα όμως τη δόξα από οποιοδήποτε άλλο δέλεαρ έβαλε στον δρόμο μου ο πλούτος. Ω και να απαντούσε καταφατικά κάποια ενθαρρυντική φωνή! Το θάρρος και η αποφασιστικότητά μου είναι αδιάσειστα, μα οι ελπίδες μου κλονίζονται και το ηθικό μου παραπαiei. Είμαι έτοιμος να ξεκινήσω ένα μακρύ και δύσκολο ταξίδι, η κρι-

σιμότητα του οποίου θα απαιτήσει όλο μου το σθένος: θα χρειαστεί όχι μόνο να εμψυχώνω τους άλλους, αλλά να διατηρώ και τη δική μου ευψυχία όταν υποχωρεί η δική τους.

Αυτή η εποχή είναι η πλέον ευνοϊκή για να ταξιδέψεις στη Ρωσία. Γλιστράς γρήγορα στο χιόνι με το έλκηθρο· η κίνηση είναι ευχάριστη και πολύ πιο απολαυστική από εκείνη μιας αγγλικής άμαξας. Το κρύο δεν είναι υπερβολικό, αν είσαι τυλιγμένος με γούνες – ένδυμα που έχω ήδη υιοθετήσει, γιατί υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο να περιφέρεσαι στο κατάστρωμα και το να μένεις καθισμένος επί ώρες, εντελώς ακίνητος, χωρίς καμιά δραστηριότητα να εμποδίζει το αίμα να παγώσει στις φλέβες σου. Δεν έχω καμιά διάθεση να χάσω τη ζωή μου στη διαδρομή ανάμεσα στην Αγία Πετρούπολη και τον Αρχάγγελο. Για την τελευταία αυτή πόλη θα αναχωρήσω σε δύο ή τρεις εβδομάδες· σκοπός μου είναι να ναυλώσω εκεί ένα πλοίο – πράγμα που μπορεί εύκολα να γίνει αν πληρώσω την ασφάλεια για λογαριασμό του πλοιοκτήτη– και να προσλάβω όσους ναύτες κρίνω απαραίτητους, επιλέγοντάς τους μέσα από τις τάξεις των πεπειραμένων κυνηγών φαλαινών που θα συναντήσω. Δεν προτίθεμαι να αποπλεύσω πριν από τον Ιούνιο, όσο για το πότε θα επιστρέψω... Α, αγαπητή μου αδελφή, πώς μπορώ να απαντήσω σ' αυτή την ερώτηση; Εάν πετύχω, πολλοί πολλοί μήνες, ενδεχομένως και χρόνια, θα περάσουν ώσπου να ξανασυναντηθούμε. Εάν αποτύχω, θα με ξαναδείς σύντομα, ή ποτέ.

Σε αποχαιρετώ, αγαπημένη μου, υπέροχη Μάργκαρετ. Είθε οι ουρανοί να σε λούζουν με την ευλογία τους κι εμένα να με σώσουν, ώστε να μπορώ να εκφράζω ξανά και ξανά την ευγνωμοσύνη μου για όλη σου την αγάπη και την καλοσύνη.

Ο στοργικός σου αδελφός,
P. Γουόλτον

Κάπου στους ερημικούς πάγους του Αρκτικού Κύκλου, ένας καπετάνιος διψασμένος για γνώση αντικρίζει ένα αλλόκοτο θέαμα: μια αφύσικα μεγάλη ανθρώπινη φιγούρα με ένα έλκθηρο να κινείται ύποπτα και να εξαφανίζεται. Λίγο αργότερα το πλοίο του περισυλλέγει έναν άλλο, άρρωστο άνδρα, ο οποίος του εξιστορεί την τραγωδία του – τη δική του και του «τέρατος» που ο καπετάνιος είδε τυχαία στους πάγους. Είναι ο Βικτόρ Φράνκενσταϊν και αυτή είναι η τραγική, όσο και τρομακτική, ιστορία τού πώς δημιούργησε ζωή από το μηδέν, ανοίγοντας έτσι το κουτί της Πανδώρας. Ο δημιουργός μισεί το δημιούργημά του, και το απελπισμένο δημιούργημα σπεύδει να εκδικηθεί τον δημιουργό του μέσα από μια εναλλαγή περιπετειών, φόνων και εναγώνιων περιπλανήσεων.

Καθώς σήμερα ζούμε την κορύφωση μιας μεγάλης συζήτησης σχετικά με τις εξελίξεις –και την απειλή– της Τεχνητής Νοημοσύνης, το *Φράνκενσταϊν ή Ο σύγχρονος Προμηθέας* της Μέρι Σέλεϊ φαντάζει πιο επίκαιρο από ποτέ. Εμπνευσμένο μια «νύχτα φαντασμάτων» το 1816 και γραμμένο από μια νεαρή κοπέλα, το έργο αυτό σφράγισε τη θυελλώδη εποχή του Ρομαντισμού, προανήγγειλε εμμέσως την επιστημονική πρόοδο, κυρίως όμως μίλησε για το μυστήριο και το θαύμα της ζωής αλλά και για τη μοναξιά της, καθώς και για το ζήτημα των ορίων στην αναζήτηση της γνώσης.

Συναρπαστικό ανάγνωσμα, προσφέρεται εδώ σε νέα μετάφραση από την Κατερίνα Σχινά, που υπογράφει και το εισαγωγικό σημείωμα, και συνοδεύεται από ένα δοκίμιο της μεγάλης σύγχρονης Αμερικανίδας Τζόις Κάρολ Όουτς με θέμα αυτό το έργο της πρωτοπόρου Μέρι Σέλεϊ που έγινε κλασικό.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-2800-0

9 | 786180 | 128000

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 21472

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ